

7. HISTORISCHE BEBOUWINGSLINTEN EN GEMENGDE BEBOUWING

Langs de oudere hoofdwegen en uitvalswegen, zoals de Varsseveldsestraatweg en de Bredevoortsestraatweg in Aalten en de Aaltenseweg, Terborgseweg en Heelweg in Dinxperlo, zijn vanuit de historische bebouwingkernen in de loop der tijd bebouwinglinten ontstaan. Ook ontstonden langs secundaire landwegen op strategische plekken bebouwing.

Veel van deze bebouwinglinten zijn later opgenomen in nieuwe wijken. Vaak is de oorspronkelijke samenhang in het wegennet nog herkenbaar, maar soms zijn het slechts fragmenten in een nieuwe omgeving. Aan het beeld van deze routes is de ontstaansgeschiedenis van de gemeente binnen de oorspronkelijke landschappelijke omgeving af te lezen. Het zijn ook de routes die veel worden gebruikt en daarmee primair het beeld van de kern bepalen.

7.1. Beschrijving historische bebouwinglinten en gemengde bebouwing

Het deelgebied 'historische bebouwinglinten en gemengde bebouwing' betreft bebouwing welke ontstaan is langs de uitvalswegen die de historische kernen met het ommeland verbonden, zoals de Varsseveldsestraatweg, Bredevoortsestraatweg in de kern Aalten, de Misterstraat en Winterswijksestraatweg in Bredevoort en de Terborgseweg en Aaltenseweg in Dinxperlo. Maar ook secundaire bebouwinglinten als de Stationsstraat in Aalten en het bebouwde gebied direct om de historische kern van Dinxperlo, worden in dit deelgebied meegenomen.

Aalten De historische bebouwinglinten zijn ontstaan langs het uitwaaiierende patroon van wegen. Wegen die de Markt van Aalten met het ommeland verbonden. Kenmerkend zijn de aanwezige hoogteverschillen. Het beeld langs dit patroon van gebogen wegen wordt van oorsprong bepaald door boerderijen met hun erf en akkers, dicht aan de weg gelegen. De ruimte daartussen is geleidelijk aan opgevuld met herenhuizen, rijtjes met arbeiderswoningen en vrijstaande en dubbele woonhuizen uit latere perioden. Deze staan op enige afstand van de weg en zijn meestal voorzien van een voortuin.

Kenmerkend is dat de bebouingslinten nabij het centrum een nog wat meer besloten karakter kennen, doordat de bebouwing aaneengesloten is. Dit vormt als het ware een uitloper van het historische gebied. Meer van het centrum af zijn de linten ruimer van opzet. De bebouwing kent zijn eigen plaatsing, er is plaats voor voortuinen, de percelen zijn groter, er komen bomen voor in het openbare gebied en onbebouwde percelen, zoals aan de Hogestraat, geven de linten een groen en landelijk karakter. Ook de begraafplaats aan de Varsseveldsestraatweg vormt een karakteristiek groenelement.

Bredevoort Tot de historische bebouingslinten behoort de bebouwing langs de wegen die van en naar het kasteel in Bredevoort voeren. Het zijn voornamelijk woonhuizen die het beeld bepalen, al komt er ook een enkele boerderij voor. De bebouingslinten zijn ruim van opzet. De bebouwing kent zijn eigen plaatsing, de percelen zijn groot van omvang en hebben een groene uitstraling. Er komen bomen voor in het openbare gebied.

Dinxperlo De historische linten van Dinxperlo zijn de oude doorgaande wegen die van oorsprong heel open waren, met af en toe een huis of boerderij erlangs. Door de uitbreiding van het dorp zijn deze wegen verdicht geraakt, waarbij het dichtst bij de kern ook de meeste bebouwing ontstaan is. Tussen de panden door zijn er tuinen en weides en uitzichten op de omgeving. De rooilijn van de panden is heel wisselend, terwijl de panden op zichzelf heel divers zijn. Behalve individuele panden bevinden zich er ook twee-onder-een-kap woningen, rijtjeswoningen en een enkel appartementencomplex. De linten verschillen in breedte en percentage nieuwere bebouwing. Naast de historische bebouingslinten in Dinxperlo valt ook het gebied begrensd door het historische dorpsgebied en de verkeersroutes rond het centrum, de Nieuwstraat en Allee, binnen deelgebied 6. Het gebied kent een gevarieerde woonbebouwing uit verschillende stijlperiodes, gecombineerd met openbare voorzieningen, scholen, enkele winkels en een groot woonzorgcentrum. Deze diversiteit in omvang, functies en voorkomen van de verschillende gebouwen is kenmerkend voor de schil rond het historisch centrum. De (semi-openbare) panden hebben alle een individueel karakter en een eigen uitstraling. In de straten met meer woonhuizen zijn meerdere typen per straat aanwezig, waarbij vele individueel zijn.

Er komen echter ook wel twee-onder-een-kap of rijtjeswoningen voor. Zeer karakteristiek zijn enkele groepen woningen uit de periode 1930-1955. Deels zijn ze in dezelfde rooilijn gebouwd, maar over het algemeen varieert de rooilijn in de schil. Op bepaalde plekken staat de bebouwing ook scheef ten opzichte van de weg. Behalve bij de winkels en (semi-)openbare gebouwen zijn de meeste panden van de straat gescheiden door een voortuin van wisselende diepte. De panden zijn wel bijna allemaal straatgericht. Vooral in het westelijk deel van de schil zijn veel schuttingen, carports en aanbouwen die de openingen tussen de bebouwing verdichten. De wegen hebben over het algemeen een niet te breed profiel. Vaak bestaan ze uit een rijweg met aan beide zijden trottoirs. Deels zijn er straatbomen aangeplant.

Het **bebouwingsbeeld** heeft een afwisselend karakter, mede als gevolg van de verschillende stijlperiodes waarin de panden zijn ontstaan. Traditionele kenmerken van de architectuur overheersen het wegbeeld. De oorspronkelijke bebouwing toont meestal duidelijke agrarische trekken. De hoofdmassa is eenvoudig van opzet. Kenmerkend zijn de dominante kap en de lage gootlijn. Tussen de agrarische bebouwing staan vrijstaande panden uit verschillende stijlperiodes. De meeste panden zijn opgebouwd uit een of twee lagen met een stevige kap. Verschillende dakvormen komen naast elkaar voor en de nokrichting wisselt van richting. Karakteristieke details zijn plinten, kroonlijsten en soms speklagen, segmentbogen en luiken. Deze verschillen dragen in belangrijke mate bij aan de individualiteit van de panden en de afwisseling in het bebouwingsbeeld. Het gebruik van aardkleuren voor de hoofdmaterialen en een lichte kleur voor de kozijnen en lijsten overheerst. Deze overeenkomsten verzachten de verschillen tussen de verschillende panden. De meer planmatig aangelegde bebouwingslinten, die in een kortere periode zijn ontstaan, tonen een grotere samenhang in massa, stijl, dakvorm en kaprichting.

7.2. Waarden, niveaus en criteria historische bebouwingslinten en gemengde bebouwing

Criteria worden altijd gehanteerd in combinatie met de beschreven kenmerken. Die kenmerken worden beschreven die van waarde worden geacht. Deze vormen het toetsingskader voor de historische bebouwingslinten. Bij nieuwbouw gelden de eigen stijlkenmerken als criterium. Deze dienen wel overeen te stemmen met de historische kenmerken van de omgeving. Voor wijzigingen en toevoegingen geldt het hoofdgebouw als criterium en in tweede instantie de bebouwing in de directe omgeving. Dit houdt geenszins in dat nieuwe ingrepen van enige omvang geen eigen gezicht mogen hebben. Een goed ontwerp is meer dan kijken naar het hoofdgebouw en de omgeving. De bestaande omgeving is immers ook gegroeid en gevarieerd. Voor dit gebied geldt een bijzonder toetsingsniveau, omdat deze gebieden primair het beeld van de kern bepalen. De historische kenmerken vragen om speciale aandacht. Vooral bij wijzigingen aan bestaande gebouwen met historische kenmerken wordt daarop gelet. Daarbij gaat het om de in het zicht komende zijden (voorergebied). Aan de achterzijde (achterergebied) vindt reguliere toetsing plaats.

Toetsingskader historische bebouwingslinten en gemengde bebouwing

Toetsingsniveau: Voor: bijzonder, achter: regulier

Toetsingscriteria:

- **Omgeving:** Aandachtspunten, historische kenmerken en invloed op het landschap.
- **Maat en schaal:** Overeenkomstig de gevarieerde maat en schaal.
- **Vorm en gebaar:** Architectonische eenheid per pand. Kappen vergelijkbaar met omgeving. Straatgerichte gevels met eenvoudige basisindeling.
- **Stijl en detail:** Nieuwbouw in één stijl. Wijzingen overeenkomstig de stijl van het hoofdgebouw.
- **Materiaal en kleur:** Materialen en kleuren als baksteen, keramische pan, of hout in gedekte of traditionele tinten. Geen grote spiegelende of fel gekleurde gevelvakken.